

ORIGINAL ARTICLE

Step Towards Developing a Classified and Levelled Guide to Cultural Components as the Fifth Skill in Language Learning

Saba Chakhmachi dovom^{*1}, Bahman Zandi², Maryam S. Ghiasian³, Arezoo Najafian⁴

1. Ph.D. Candidate in Linguistics, Department of Linguistics, Postgraduate Education Center, Payame Noor, Tehran, Iran.

2. Professor of Linguistics, Department of Linguistics, Postgraduate Education Center, Payame Noor, Tehran, Iran.

3. Associated professor of Linguistics, Department of Linguistics, Postgraduate Education Center, Payame Noor, Tehran, Iran.

4. Associated professor of Linguistics, Department of Linguistics, Postgraduate Education Center, Payame Noor, Tehran, Iran.

Correspondence:

Saba Chakhmachi dovom

Email:

Sabachakhmachi@student.pnu.ac.ir

Received: 06/Mar/2024

Revised: 24/Jun/2023

Accepted: 28/Jul/2025

How to cite:

Chakhmachi dovom, S.; Zandi, B.; Ghiasian, M.S.; Najafian, A. (2025). A Step Towards Developing a Classified and Levelled Guide to Cultural Components as the Fifth Skill in Language Learning, *Journal of Sociolinguistics*, 8 (30), 51-69. (DOI: [10.30473/il.2024.70779.1637](https://doi.org/10.30473/il.2024.70779.1637))

ABSTRACT

The close relationship between language and culture leads to their mutual influence on each other. Many researchers in the field of language teaching consider culture alongside the target language as a primary focus. This study aims to answer questions such as which cultural components presented in the Common European Framework of Reference are and which are prioritized by teachers in the field of teaching Persian to non-Persian speakers, and ultimately to compile a list of cultural components. The research is based on the most common cultural assumptions in language teaching. Data collection is done both library-based and field-based. Twenty teachers responded to the questionnaires. The analysis of the questionnaires was done based on the frequency of the most votes for the components, and the results were aligned with the cultural content of the Framework. The research was conducted using a mixed approach (quantitative and qualitative). The results show Iranian civilization and history have the highest frequency, while negative traits and challenges have the lowest frequency. Ultimately, by removing and adding proposed components by teachers, we reached 33 components and 99 sub-components that can be classified into 7 categories. The results are considered important in revising language teaching materials.

KEYWORDS

culture, language, cultural education, cultural components, teaching Persian, Iran culture.

Introduction

The close relationship between language and culture is one of the key topics in the field of linguistics and language education, clearly demonstrating the mutual influence of the two. Language is not only a tool for communication but also a carrier of the culture, values, and beliefs of a community. For this reason, many researchers and language learners consider culture as one of the main objectives in language education. This approach becomes particularly important in teaching Persian to non-Persian speakers, as the Persian language not only serves as a means of communication but also represents the rich history, civilization, and culture of Iran. The present research aims to review the cultural content of the Persian language and examine it from a sociolinguistic perspective within the framework of the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR). This framework is recognized as one of the most comprehensive standards for foreign language education and provides a suitable tool for analyzing cultural components in the language learning process. Focusing on Persian cultural components in language education significantly contributes to promoting Iranian culture and addressing the linguistic needs of Persian learners. In this regard, the current study investigates the following questions: What are the cultural components presented in the CEFR, and which components are considered more important from the perspective of Persian language teachers for non-Persian speakers?

Method

In this context, cultural components were selected from established cultural concepts, previous studies, and the CEFR. The next phase of the research involved prioritizing and categorizing these components by Persian language teachers for non-Persian speakers through responses to questionnaires designed by the researcher. Data analysis was conducted using SPSS software, and results were presented in various charts and tables. The analysis of questionnaires was based on the frequency of component selection to gain a better understanding of teachers' priorities. This research was conducted with a mixed-methods approach (quantitative and qualitative), and data were collected through both library and field methods. In total, 20 Persian language teachers for non-Persian speakers were randomly and conveniently selected, and significant results were obtained after they responded to the questionnaires. Ultimately, the article arrived at a classified list of cultural components that reflects the diversity and depth of culture present in Persian language education.

Findings

The results indicate that teachers, by selecting a high number of cultural components, believe that most of these components can be transferred through Persian language education. According to the opinions of teachers, who are considered key figures in the education system, Iranian civilization and history have the highest frequency, while negative traits and challenges have the lowest frequency. By adding and removing suggested components from teachers, we identified 33 significant cultural components and 99 sub-components that can be categorized into 7 general cultural classes with 43 cultural components. This classification includes three main categories: customs, beliefs, and language; it also encompasses tangible cultural components, achievements and notable figures in art, literature, mysticism, and science, as well as geography, history, and historical figures.

Results & Conclusion

The findings of this research can significantly contribute to revising educational materials for the Persian language. The main achievement of this study is identifying and classifying cultural components that can serve as a rich resource in educational materials for Persian language instruction for non-Persian speakers. Given the importance of culture in language learning, this research can pave the way for developing innovative educational methods that emphasize

cultural components, facilitating language learning and ultimately enhancing learners' awareness of Iranian culture.

Keywords

culture, language, cultural education, cultural components, Persian language education, Iranian culture.

«مقاله پژوهشی»

گامی به سوی تدوین راهنمای طبقه‌بندی و سطح‌بندی شده مولفه‌های فرهنگ به مثابه مهارت پنجم زبان آموزی

صبا چخماچی دوم* ^۱ ID، بهمن زندی ^۲ ID، مریم سادات غیاثیان ^۳ ID، آرزو نجفیان ^۴ ID

چکیده

ارتباط نزدیک زبان و فرهنگ منجر به تاثیر متقابل آن دو بر یکدیگر می‌شود. بسیاری از محققان در بحث آموزش زبان؛ فرهنگ را در کنار زبان هدف اصلی در نظر گرفته‌اند. پژوهش حاضر به پرسش‌های زیر پاسخ داده‌است: مولفه‌های فرهنگی ارائه‌شده در چارچوب مشترک اروپایی کدامند و از نظر مدرسان فارسی به غیر فارسی‌زبانان کدام در اولویت‌اند؟ مقاله در نهایت به فهرستی طبقه‌بندی‌شده و سطح‌بندی‌شده از مولفه‌های فرهنگی دست یافت. مبنای تدوین پژوهش، پرکاربردترین انگاره‌های فرهنگی در آموزش زبان مانند انگاره ریزاگر و بایرام است. گردآوری داده‌ها به صورت کتابخانه‌ای و میدانی است. تعداد ۲۰ مدرس آرفا پرسش‌نامه‌ها را پاسخ دادند. تحلیل پرسش‌نامه‌ها از نظر فراوانی رای به مولفه‌ها صورت گرفت و نتایج با محتوای فرهنگی چارچوب مشترک اروپایی تطبیق داده‌شد. پژوهش با رویکرد آمیخته (کمی و کیفی) انجام شد. نتایج نشان می‌دهند که تمدن و تاریخ ایران بیشترین بسامد را از آن خود می‌کند و خلیات منفی و چالش‌ها کمترین فراوانی را دارند. در نهایت با حذف و اضافه مولفه‌های پیشنهادی مدرسان، به ۳۳ مولفه و ۹۹ زیرمولفه حائز اهمیت دست‌یافتیم که قابل دسته‌بندی در ۷ طبقه است. یافته‌های این پژوهش در جهت بازنگری متون آموزش زبان راه‌گشا است.

واژه‌های کلیدی

فرهنگ، زبان، آموزش فرهنگ، مولفه‌های فرهنگی، آموزش زبان فارسی، فرهنگ ایران.

۱. دانشجوی دکتری زبان‌شناسی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.
۲. استاد گروه زبان‌های خارجی و زبان‌شناسی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.
۳. دانشیار، گروه زبان‌شناسی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.
۴. دانشیار، گروه زبان‌شناسی، دانشگاه پیام‌نور، تهران، ایران.

نویسنده مسئول:

صبا چخماچی دوم

رایانامه:

Sabachakhmachi@student.pnu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۱/۰۳

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۳/۰۴/۳۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۰۷

استناد به این مقاله:

چخماچی دوم، صبا؛ زندی، بهمن؛ غیاثیان، مریم سادات؛ و نجفیان، آرزو (۱۴۰۴). گامی به سوی تدوین راهنمای طبقه‌بندی و سطح‌بندی شده مولفه‌های فرهنگ به مثابه مهارت پنجم زبان آموزی، *فصلنامه زبان‌شناسی اجتماعی*، ۸ (۳۰)، ۵۱-۶۹.

(DOI: [10.30473/il.2024.70779.1637](https://doi.org/10.30473/il.2024.70779.1637))

مقدمه

اهمیت فرهنگ در آموزش زبان مشهود و پرواضح است، به گونه‌ای که برخی محققان از آن به عنوان پنجمین مهارت ارتباطی یاد کرده‌اند. زبان تجلی‌گاه فرهنگ است و به‌وسیله آن می‌توان ارزش‌ها و مسائل فرهنگی را منتقل نمود. تعاریف گوناگونی از فرهنگ ارائه شده‌است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: فرهنگ مجموعه‌ای از اعمال و معلومات نمادین پویا است که در خلاقیت فرهنگی، طرزفکر، نوع احساس، ارزش‌ها، آداب و رسوم افراد یک گروه یا یک جامعه بروز می‌کند (Doostizade, 1387). همچنین فرهنگ، مجموعه پیچیده‌ای از علوم، دانش‌ها، هنرها، افکار و اعتقادات، قوانین و مقررات، آداب و رسوم، سنت‌ها و به طور خلاصه همه آموخته‌ها و عاداتی که یک انسان به عنوان عضو جامعه اخذ می‌کند، معرفی شده‌است (Mohseni, 1383).

از قرن نوزدهم که علاوه بر آموزش زبان، بر آموزش فرهنگ نیز تاکید شده‌است (Risager, 2007). بیشتر کشورها سعی کرده‌اند که آموزش زبان را همراه با فرهنگ آن زبان ارائه دهند، بدین منظور مدل‌ها و انگاره‌های فرهنگی متعددی در سایر فرهنگ‌ها ارائه شده‌اند که با هدف تحلیل محتوای فرهنگی کتاب‌ها، برنامه‌های آموزشی و ترجمه‌ها؛ مولفه‌های فرهنگی را طبقه‌بندی کرده‌اند. همچنین استانداردهای آموزش زبان به‌سمت رویکرد بینا فرهنگی کشیده شدند. این در حالی است که کمبود تحقیقات در خصوص فرهنگ ایرانی در حین آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان مشهود است. در مقاله حاضر سعی شده‌است از انگاره‌هایی که با جزئیات بیشتر به ابعاد فرهنگی متعدد پرداخته‌اند، استفاده و فهرستی که در بردارنده مولفه‌های ضروری فرهنگ فارسی است، ارائه شود.

مولفه‌های فرهنگی، موضوعات کلی فرهنگی اجتماعی ایران هستند که خود شامل نکات فرهنگی خاص‌تر با نام زیرمولفه می‌شوند.

مسئله مورد بررسی در تحقیق حاضر، نبود انگاره‌ای جامع از مولفه‌های فرهنگی ایرانی در آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان براساس چارچوب جامعی همچون چارچوب مشترک اروپایی است. این چارچوب از عملیاتی‌ترین شاخص‌های سطح‌بندی آموزش زبان خارجی به شمار می‌رود و هدف اصلی آن ایجاد توانش ارتباطی است. بر اساس این چارچوب سی زبان و حتی زبان‌های غیر اروپایی تدریس می‌شود؛ بنابراین به عنوان تنها استاندارد که برای زبان‌های

غیر اروپایی به کار گرفته شده و چارچوبی که در بحث توانش، بافت اجتماعی فرهنگی را در نظر دارد، می‌تواند استاندارد مناسبی برای زبان فارسی نیز باشد.

در این مقاله انگاره‌ها و مولفه‌های فرهنگی فارسی در جهت پاسخگویی به این سه سوال اصلی بررسی شدند: ۱. مولفه‌های فرهنگی مطرح شده در چارچوب مشترک اروپایی کدامند؟ ۲. کدام مولفه‌ها از نظر مدرسان آفا اولویت بیشتری برای طرح در تولید محتوا دارند؟ ۳. مولفه‌های فرهنگی ضروری برای آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان کدامند؟

پژوهش حاضر می‌کوشد نه تنها مولفه‌های فرهنگی ایرانی را از طریق انگاره‌های شاخص شناسایی کند، بلکه آنها را اولویت‌بندی کرده و با چارچوب مشترک اروپایی تطبیق دهد. در نهایت فهرستی از مولفه‌های ضروری فرهنگی به عنوان نتیجه پژوهش ارائه دهد. با این وجود قسمتی از فرهنگ ایرانی که لازم است در منابع آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان آورده شود، قطعاً نیازمند تحقیقات بیشتر است.

پیشینه پژوهش

باتوجه به نیاز به پژوهشی جامع درمورد انگاره فرهنگی زبان فارسی و دسته‌بندی مولفه‌های فرهنگی برای آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان، تحقیق حاضر به عنوان گامی در این خصوص، به بررسی و تحلیل مولفه‌های فرهنگی اختصاص یافته است. در این بخش به طور خلاصه به پژوهش‌های مرتبط داخلی و خارجی توجه شده است.

سبزواری و شفیعی (۲۰۱۳) برخی از طرحواره‌های فرهنگی در زبان فارسی را که بسیار رایج‌اند ترسیم کرده‌اند و طرحواره‌های مرام، معرفت و غیرت را توضیح می‌دهند. نتیجه نشان می‌دهد که طرحواره‌های فرهنگی چطور به شکل متفاوتی در فرهنگ‌های دیگر مفهوم‌سازی می‌شود و حتی در مواردی قابل معادل‌سازی نیست. پس در ارتباطات بینا فرهنگی و آموزش زبان در نظر گرفتن چنین مفهوم سازی‌هایی ضروری است.

دوستی‌زاده (۱۳۸۷) با بررسی نقش توانش ارتباطی در ایجاد مهارت زبانی و نظریه دل‌هایمز^۱ استدلال نموده‌است که برای تسلط بر زبان مقصد، فراگیری چگونگی استفاده متکلمان در موقعیت‌های گوناگون از زبان، الزامی است. دوستی‌زاده اهداف کسب مهارت‌های بینا فرهنگی را تعریف و

سپس مراحل کسب مهارت بینا فرهنگی را از دیدگاه اشتفان آدلر^۱ در پنج مرحله توصیف نموده است.

میردهقان و طاهرلو (۱۳۹۰) به بررسی شاخص‌های فرهنگی زبان فارسی پرداخته‌اند. آن‌ها با بررسی سه بعد فرهنگی آموزش زبان از دید ریزاگر یعنی؛ بعد محتوا^۲، بعد بافت^۳ و بعد شعری^۴ به دسته‌بندی نکته‌های فرهنگی در این سه بعد پرداخته‌اند. در این پژوهش پرسش‌نامه‌ای به این منظور طراحی شده که مشخص شود کدامیک از جاذبه‌های فرهنگی برای فارسی‌زبانان تأثیرگذارتر است. یافته‌ها نشان می‌دهند «تمدن کهن ایرانی»، «هنر ایرانی» و «سنت‌های ایرانی» بیشترین فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند.

تاج آبادی و آفاکل زاده (۱۳۹۰) به تشریح مولفه‌های تشکیل‌دهنده فرهنگ و جنبه‌هایی از فرهنگ بیگانه که باید آموزش داده‌شوند، پرداخته‌اند. پژوهشگران اصول یازده‌گانه شورهولز^۵ در خصوص اهداف تدریس فرهنگ را تبیین‌نموده، با اشاره به مشکلاتی که در تدریس فرهنگ پیش می‌آید، بر لزوم آگاهی مدرسان زبان از فرهنگ زبان مقصد تأکید کرده‌اند.

داوری اردکانی و همکاران (۱۳۹۲) آموزش زبان فارسی به غیر فارسی‌زبانان را به عنوان یکی از راه‌های گسترش فرهنگ ایرانی مورد بررسی قرار داده‌اند و مولفه‌های فرهنگی، چگونگی و میزان به‌کارگیری آن‌ها در هفت کتاب آموزشی را بررسی نموده‌اند. نتیجه این پژوهش فهرست جامعی از مولفه‌های فرهنگ ایرانی است که از طریق آموزش زبان فارسی قابل انتقال می‌باشد. یافته‌های این پژوهش حاکی از آن است که اسامی ایرانی بالاترین درصد را در بین ۳۵ زیرمولفه مطرح‌شده به خود اختصاص داده‌است و زیرمولفه‌های خصوصیات ملی یا سیاسی مثبت، مذهبی‌بودن، توجه به مسائل ملی، علم و صنعت، تاریخ و تمدن، مشاهیر سیاسی، دین و طبیعت در این کتاب‌ها طرح‌نشده‌اند.

ابوالحسنی چیمه (۱۳۹۴) با بررسی یکی از کتاب‌های آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان (کتاب درسی مقدماتی زبان و فرهنگ) به اهمیت چگونگی بازنمون مولفه‌های فرهنگی در تقویت توانش گفتمان بینا فرهنگی پرداخته‌است. وی با تکیه بر انگاره تحلیلی «ابعاد تحلیل

فرهنگی»^۶ ریزاگر (۱۹۹۱)، میزان توفیق در تقویت «توانش بینا فرهنگی» را سنجیده‌است و به این نتیجه می‌رسد که با اینکه مولف به هردو ابعاد فرهنگ رویین و زیرین در حد نکاتی اشاره دارد، اما این نکات محتوایی نگاهی همه جانبه را در اختیار زبان‌آموز قرار نمی‌دهد، چراکه فرهنگ روزآمد و نگرش اجتماعی را منتقل نمی‌کند.

کوتلاکی^۷ و سعیدی (۲۰۱۷) با نگاهی به مفهوم و قواعد «احترام» در زبان فارسی و تمرکز بر مفهوم توانش ارتباطی و ناکامی و شکست از منظر منظورشناسی، مدلی برای تحلیل فرهنگ ایرانی ارائه نموده‌اند. نویسندگان با توضیح واژه‌هایی نظیر «وجهه» و «خلوت» و مقایسه آن‌ها در دو فرهنگ ایرانی و انگلیسی، تفاوت فرهنگی را تبیین نموده‌اند. این پژوهش از سه روش برای تهیه الگو و مدل تجزیه و تحلیل فرهنگ فارسی استفاده کرده است: روش اتنوگرافی یا مردم‌نگاری، مشاهده رفتار شرکت‌کنندگان در آداب و رسوم جامعه و جمع‌آوری نظرات فرازبانی^۸ گویشوران و شم یا قضاوت درونی^۹ تحلیل‌گران فرهنگی.

ناصری و آرمند (۱۴۰۰) با تحلیل محتوای کتب فارسی دوره ابتدایی بر این باورند که بیشترین توجه به مولفه فرهنگی ارزش‌های عمومی دینی و اخلاقی است و کمترین فراوانی مربوط به نمادهای مذهبی است. هنجارهای مذهبی، هنجارهای قانونی و نمادهای ملی در این بین قرار گرفته‌اند. نتایج این تحلیل محتوا نشان می‌دهد که گویش‌های فرهنگ عمومی در ارتقای سطح فرهنگ عمومی تأثیر بالایی دارد و دانش‌آموزان باید از طریق کتب درسی با مولفه‌های فرهنگ عمومی که در آن زندگی می‌کنند آشنا شوند.

پیترسون^{۱۰} و کولترین^{۱۱} (۲۰۰۳) با هدف آگاه‌کردن دانش‌آموزان از ویژگی‌های فرهنگی که در زبان انعکاس می‌یابند، استراتژی‌هایی را برای آموزش فرهنگ در کلاس بیان می‌کنند. مقاله به این نتیجه می‌رسد که گرچه بحث فرهنگ در آموزش زبان جدید نیست، این بحث نباید فقط محدود به تعطیلات، آداب لباس، آهنگ‌های محلی و غذا شود. آن‌ها تأکید دارند که فرهنگ روزمره اهمیت ویژه‌ای دارد و مواردی مانند احوال‌پرسی، خداحافظی، تشکر و تعارف نیز

6. Cultural dimensions

7. Koutlaki

8. Metalinguistic

9. Intuition

10. Elizabeth Peterson

11. Bronwyn coltrane

1. P. Stephan Adler

2. content dimension

3. context dimension

4. poetic dimension

5. Schuerholz-Lehr

باید در بحث آموزش نظر گرفته شود.

شریفیان (2007) در فصل سوم کتاب «زبان‌شناسی فرهنگ در کاربرد» سیستم‌های ادراکی گویشوران را ناشی از باورها، هنجارها، رسوم، سنت‌ها و ارزش‌هایی که تجربه کرده‌اند می‌داند. در نهایت به این نتیجه می‌رسد که زبان‌آموزان چطور باورها، هنجارها، رسوم، سنت‌ها و ارزش‌هایی که به فرهنگ‌شان نزدیک‌تر است را بهتر درک می‌کنند. همچنین مشخص می‌کند که در برخی موارد، معادل‌سازی مفهومی برای طرحواره‌هایی چون تعارف بسیار مشکل است.

به‌طور کلی پژوهش‌های پیشین، به طرح مسائل فرهنگی در آموزش تاکید داشته‌اند. برخی از این تحقیقات ضمن بررسی منابع آموزشی، لحاظ‌نشدن مولفه‌های فرهنگی مهم و قابل انتقال در منابع را مطرح می‌کنند.

مفاهیم و مبانی نظری

رابطه نزدیک فرهنگ و زبان نشان می‌دهد، زبان‌آموزان اجتناب ناپذیرانه فرهنگ زیرساختی را می‌آموزند. زبان حامل فرهنگ است؛ زیرا فرهنگ را با زبان می‌آموزیم و در رشد فرهنگ سهیم می‌شویم (Duranti, 2009). آشنایی با مصادیق فرهنگی مثل آشنایی با هویت ملی، آگاهی از تعاملات اجتماعی به زبان‌آموز کمک می‌کند که ارتباط بهتری با مردم برقرار کند و در یادگیری موفق‌تر باشد.

بایرام (Byram, 1997) در تایید این امر معتقد است آموزش زبان خارجی شامل جنبه‌هایی از فرهنگ نیز هست تا زبان‌آموزان را برای زندگی ملی و بین‌المللی بهتر و آگاهانه‌تر آماده کند. او این ایده را پیش کشید که کتاب‌های آموزش زبان باید فرهنگ را نیز آموزش دهند تا زبان‌آموز زبان را در محیط مناسبی درک کند و آن را به کار ببندد.

در این تحقیق بر اساس چارچوب مشترک اروپایی که در کنار انگاره‌های مطرح شده، مبنای نظری اصلی پژوهش حاضر است، زبان‌آموزان کنشگران اجتماعی محسوب می‌شوند که هدف اصلی آموزش زبان در آن‌ها ارتقاء مناسب کل شخصیت زبان‌آموز و تبدیل او به کاربر کارآمد زبان است.

چارچوب مشترک اروپایی به عنوان بخشی از طرح توسعه آموزش زبان، توسط انجمن اروپا در سال ۲۰۰۱ تهیه و تدوین شد. داده‌های اولیه چارچوب به دهه ۱۹۷۱ و قبل از آن برمی‌گردد. چارچوب توصیفی از توانایی‌های زبان‌آموز را در زمینه صحبت کردن، خواندن، گوش دادن و نوشتن در ۶

سطح مهارت زبانی ارائه می‌کند. شش سطح توانایی چارچوب (دو سطح مبتدی، دو سطح میانی و دو سطح پیشرفته) مشتمل بر سه بعد عمده ذیل هستند:

- فعالیت‌های زبانی.
- موقعیت‌هایی که فعالیت‌های زبانی در آن رخ می‌دهد.
- توانایی‌هایی که در زمان قرارگرفتن در آن موقعیت‌ها به کارگرفته می‌شود.

به طور کلی این چارچوب بر فعالیت‌ها و توانش‌های مورد نیاز برای زبان‌آموز در درک زبان و ایجاد ارتباط تاکید دارد. در چارچوب مشترک اروپایی ارتقاء همه توانش‌ها از جمله توانش‌های عمومی شامل: فرهنگ عمومی، دانش فرهنگی اجتماعی و دانش بینا فرهنگی و توانش‌های ارتباطی شامل: زبان‌شناختی، زبان‌شناختی اجتماعی و کاربردی؛ در نظر گرفته شده است.

هدف انتخاب چارچوب در پژوهش حاضر، همان‌طور که ذکر شد، فقدان مرجعی جامع به منظور گزینش محتوای فرهنگی در زبان فارسی است. این چارچوب، فراگیر و تنها چارچوبی است که برای زبان‌هایی به جز زبان‌های لاتین و اروپایی نیز ترجمه و استفاده شده است.

بخش مجزایی برای فرهنگ در چارچوب تعیین نشده است؛ اما در راستای ماهیت چارچوب موضوعات فرهنگی متعددی در این مرجع ذکر شده‌اند. براساس توانش‌های مطرح شده در این چارچوب می‌توان موضوعات فرهنگی مورد توجه را در سه شاخص دسته‌بندی کرد: شاخص اول، فرهنگ عمومی شامل ادبیات، تاریخ، هنر، سیاست، اقتصاد، اماکن، نهادها، شخصیت‌ها و جغرافیا است. شاخص دوم دانش اجتماعی فرهنگی است؛ مثل زندگی روزمره، طبقات اجتماعی و شرایط زندگی، روابط بین افراد، ارزش‌ها، اعتقادات و رفتارهاست. شاخص سوم دانش بینا فرهنگی است که به منظور برقراری ارتباط با افرادی از فرهنگ دیگری و ایفای نقش واسطه فرهنگی مطرح شده است.

با توجه به این که انگاره‌های فرهنگی در متون آموزشی زبان مراجعی هستند که محتوای فرهنگی را در مواد درسی ارزیابی و تعیین می‌کنند، دو انگاره ریزاگر (Risager, 1991) و بایرام (Byram, 1997) که جامع، واقع‌گرایانه و پراستنادتر از سایر انگاره‌ها شناخته می‌شوند، در کنار چارچوب ملاک عمل قرارگرفت. مولفه‌های فرهنگی مطرح شده در این دو انگاره با در نظر گرفتن بافت فرهنگی ایران در مولفه‌های پیشنهادی در پرسش‌نامه به کارگرفته شد و ملاک طبقه‌بندی

نهایی در این پژوهش‌اند.

انگاره تحلیلی یا همان ابعاد تحلیل فرهنگی ریزاگر میزان توفیق در تقویت ابعاد فرهنگی در کتاب‌های درسی را تحلیل می‌کند. در این انگاره که توصیفی، کیفی و تحلیلی است، ریزاگر تمامی محتوای فرهنگی کتاب درسی را در قالب مولفه‌هایی مرتب می‌کند که در چهار گروه قابل تقسیم‌بندی است. طرح کلی این انگاره بدین شرح است: اول سطح خرد: پدیده انسان‌شناسی اجتماعی و فرهنگی. دوم سطح کلان: موضوعات اجتماعی، سیاسی و تاریخی. سوم مسائل بین‌المللی و بین‌فرهنگی: مقایسه بین کشور خارجی و کشور زبان‌آموز، بازنمایی‌های دوجانبه و روابط دوجانبه قدرت و تسلط فرهنگی و چهارم دیدگاه و سبک نویسنده.

انگاره فرهنگی بایرام توانش ارتباطی بین‌فرهنگی را «توانایی تعامل با مردم کشورها و فرهنگ‌های دیگر با استفاده از زبان خارجی» تعریف کرده است. بایرام معتقد است که توانش بین‌فرهنگی شامل آگاهی، دانش و مهارت‌های فرهنگی است؛ به این معنی که دانشجویان فقط نیازمند رشد دانش و آگاهی درباره دیگر کشورها نیستند، بلکه نیازمند رشد مهارت‌ها و نگرش‌ها نیز هستند تا بتوانند در موقعیت‌های بین‌فرهنگی ارتباط برقرار کنند. از نظر بایرام فرهنگ شامل طبقه اجتماعی، هویت منطقه‌ای و اقلیت‌های نژادی، تعامل اجتماعی، اعتقادات و رفتار، جامعه و نهادهای سیاسی، روابط اجتماعی و چرخه زندگی، تاریخ ملی، وقایع تاریخی و درک آنها به عنوان جغرافیای ملی و هویت ملی است. در فهرست اولیه بایرام دو تقسیم‌بندی برای فرهنگ مطرح می‌شود: فرهنگ فرازین که به مسائل هنری، ادبیات، موسیقی می‌پردازد و فرهنگ بسترین که شامل مسائل ریز اجتماعی و رفتارهای عموم است.

به طور کلی در پژوهش حاضر با مرور چارچوب مشترک اروپایی و انگاره‌های مذکور و بررسی برخی متون به خصوص کتاب "درمیان ایرانیان" نوشته کوتلاکی (2010)، نکات یا مولفه‌های فرهنگی بی‌شمار و ظریفی به دست آمد که برای دسته‌بندی آن‌ها از انگاره‌ها استفاده، و در نهایت در قالب مولفه‌های فرهنگی ذیل ۷ طبقه ارائه شد. هر دوانگاره، مولفه‌های زندگی روزمره، تاریخ، ادبیات، سیاست، ارزش‌ها، هویت ملی، جغرافیا و باورها را در طبقه‌بندی معرفی کردند، همچنین به ابعاد بین‌فرهنگی توجه ویژه‌ای دارند. دو مولفه موقعیت یا فضای تعامل و چالش‌ها، صرفاً توسط ریزاگر مطرح شده است که به فهرست مولفه‌ها اضافه شد. کلیشه‌ها،

سبک زندگی، طبقات و تعاملات اجتماعی از انگاره بایرام به دست آمد. همچنین برخی از نکته‌ها در قالب مولفه‌هایی از جمله میراث، کنش‌های گفتاری، دوگانه‌های فرهنگی، خلیات و طرحواره‌ها به فهرست اضافه شد. در نهایت تجمیع مولفه‌های استخراج‌شده با چارچوب مشترک اروپایی تطبیق و نتایج مدنظر حاصل شد.

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر ترکیبی از نوع کمی و کیفی است. شیوه گردآوری داده‌ها به دو روش کتابخانه‌ای و میدانی است. در روش میدانی از ابزار پرسش‌نامه استفاده شد. به طور کلی فرایند انجام شده در این پژوهش شامل مراحل ذیل است:

۱. استخراج نکات فرهنگی از منابع معتبر موجود به روش کتابخانه‌ای؛
 ۲. تفکیک و دسته‌بندی نکات فرهنگی استخراج شده به مولفه و زیرمولفه‌ها بر اساس دسته‌بندی‌های پیشین؛
 ۳. طراحی و توزیع پرسش‌نامه در بین مدرسان بر اساس مولفه‌های دسته‌بندی شده؛
 ۴. تحلیل نتایج به دست آمده از پرسش‌نامه‌ها؛
 ۵. تطبیق فهرست به دست آمده با محتوای فرهنگی چارچوب مشترک اروپایی در قالب سه شاخص فرهنگی این چارچوب؛
 ۶. ارائه نتایج نهایی در ۷ طبقه فرهنگی؛
- در روش کتابخانه‌ای مقالات و کتاب‌های مختلفی بررسی شدند، مقالات و کتاب کوتلاکی که با هدف تهیه راهنمای فرهنگی برای غیر ایرانیان تدوین شده است، بیشتر مورد استفاده قرار گرفت. این کتاب شامل ۱۱ بخش میراث و زندگی، روابط و وجهه، مذهب و مناسبت‌ها، ادب و احترام، کار، لباس و ظاهر، تحصیلات و سلامت، خانواده و مراحل زندگی، غذا، تفریحات و تعطیلات و خصوصیات اخلاقی می‌شود. نکات فرهنگی بسیاری ذیل این فصول ذکر شده است که اغلب نکاتی است جزئی که در دیگر منابع خیلی به آن‌ها پرداخته نشده است.

نظر به آنکه در حوزه آموزش، مدرسان مهم‌ترین نیروی انسانی در نظام آموزشی محسوب می‌شوند، کسب نظر آن‌ها از اهمیت زیادی برخوردار است. همچنین می‌توان اذعان داشت مدرسان بیشترین تعامل را با یادگیرندگان دارند و متعاقباً از چالش‌های هر حوزه مطلع‌اند. بنابراین جامعه مورد بررسی این مقاله نمونه‌ای شامل ۲۰ مدرس آموزش زبان

زیرمولفه انجام شد. از مدرسان خواسته شد برای هر مولفه، زیرمولفه‌های ضروری در آموزش زبان فارسی را انتخاب کنند. آن‌ها می‌توانستند همه زیرمولفه‌ها را انتخاب یا گزینه‌ها هیچکدام را مشخص کنند. بررسی فراوانی هریک از گزینه‌ها در نرم‌افزار اسپاس انجام شد، سپس فراوانی بیشترین زیرمولفه‌های انتخاب شده در هر مولفه محاسبه شد.

با بهره‌گیری از آمار توصیفی بر روی داده‌های حاصل از پرسش‌نامه، فرآیند حذف و اضافه مولفه‌های فرهنگی انجام شد. ضروری‌ترین و کم‌اهمیت‌ترین مولفه‌ها از دیدگاه مدرسان، مشخص و در نهایت نتایج از طریق تطبیق با محتوای فرهنگی مطرح شده در چارچوب مشترک اروپایی و انگاره‌های مد نظر حاصل شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

پس از استخراج و طبقه‌بندی داده‌ها، ۳۴ مولفه فرهنگی مطرح شده در پرسش‌نامه براساس فراوانی انتخاب در قالب جدول شماره ۱، از بیشترین به کمترین بسامد مرتب شدند.

جدول ۱. فراوانی مولفه‌های انتخاب شده توسط مدرسان

ردیف	مولفه	مجموع فراوانی	ردیف	مولفه	مجموع فراوانی
۱	میراث پرافتخار	۳۷	۱۸	مسائل بینا فرهنگی	۲۳
۲	خورد و خوراک	۳۵	۱۹	دین	۲۳
۳	هویت ملی	۳۴	۲۰	تحولات جامعه	۲۲
۴	پوشش	۳۳	۲۱	چشم انداز فرهنگی	۲۲
۵	رسوم	۳۱	۲۲	فضای تعامل	۲۲
۶	خرده فرهنگ‌ها	۳۰	۲۳	طبقات اجتماعی	۲۰
۷	تعاملات اجتماعی	۲۹	۲۴	مفاهیم و طرحواره‌ها	۱۹
۸	زندگی روزمره	۲۹	۲۵	نظام آموزش و بهداشت	۱۹
۹	سبک زندگی	۲۹	۲۶	کلیشه‌ها	۱۹
۱۰	باورها	۲۹	۲۷	آداب تجارت	۱۸
۱۱	هنجارها	۲۷	۲۸	نمادها	۱۴
۱۲	آداب	۲۶	۲۹	نهاده‌ها	۱۴
۱۳	جغرافیا	۲۵	۳۰	فعالیت‌های فرهنگی	۱۴
۱۴	جشن‌ها	۲۵	۳۱	دوگانه‌های فرهنگی	۱۳
۱۵	اماکن و معماری	۲۴	۳۲	الگوهای رفتاری ناپسند	۱۳
۱۶	ارزش‌ها	۲۴	۳۳	خلقیات منفی	۱۰
۱۷	کنش‌ها گفتاری	۲۴	۳۴	چالش‌ها	۷

شدند و هرکدام دارای ۳ زیرمولفه‌اند که در قسمت پیوست آمده است. مدرسان می‌توانستند برای هر مولفه یک، دو یا

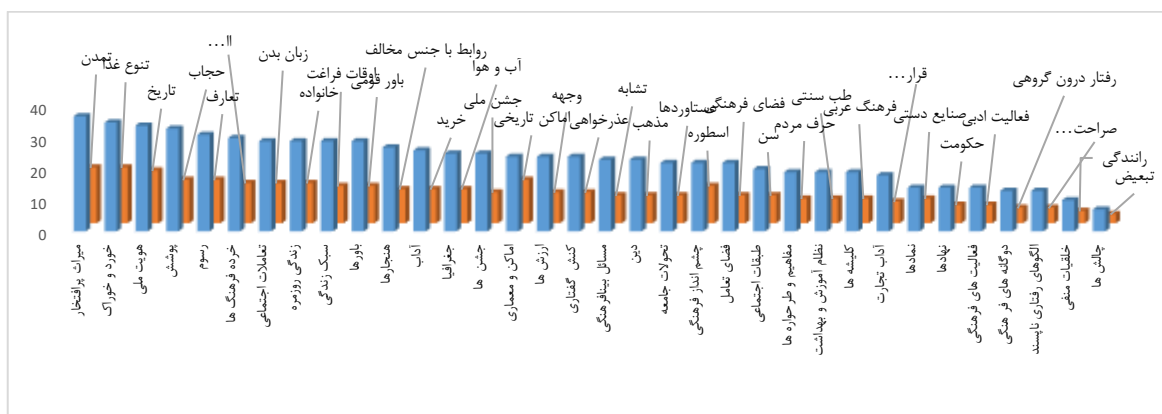
فارسی از بین کلیه مدرسان حوزه آموزش این زبان انتخاب شدند که به صورت نمونه‌گیری در دسترس با آن‌ها مکاتبه شد. کسب نظر مدرسان این حوزه نه تنها در شناسایی مولفه‌های مدنظر حائز اهمیت است، بلکه می‌تواند منجر به بهبود کیفیت تدریس و یادگیری زبان آموزان شود.

این نظرسنجی با هدف دسته‌بندی مولفه‌های فرهنگی در قالب الگویی تلفیقی و استخراج مولفه‌های لازم جهت تالیف کتب و محتوای درسی حوزه آموزش زبان فارسی انجام گرفت. مدرسان از سه مرکز دهخدا، دانشگاه بین المللی قزوین و بنیاد سعدی شامل ۱۴ زن و ۶ مرد انتخاب شدند. ۱۲ مدرس بالاتر از ۳ سال و ۸ نفر کمتر از ۳ سال تجربه تدریس داشتند.

پرسش‌نامه‌های توزیع شده حاوی ۳۴ سوال برای شرکت‌کنندگان این پژوهش ارسال شد. هر سوال در پرسش‌نامه حاوی ۴ گزینه و یک سوال باز بود و بدین ترتیب شرکت‌کنندگان می‌توانستند برای تکمیل مولفه‌ها نظرات خود را ذکر کنند. تهیه سوالات با ۳۴ مولفه فرهنگی و ۱۰۲

در جدول ۱ اطلاعات دریافتی از پرسش‌نامه ارائه شده است. مولفه‌ها براساس منابع بررسی شده انتخاب

هر سه زیرموفه را انتخاب کنند. جمعا ۱۰۲ زیرموفه گزینه‌های پرسش‌ها هستند که با مثال‌هایی برای شرکت‌کنندگان واضح‌تر ارائه شدند. برای مثال در شماره ۲۶، کلیشه‌ها به پیش‌فرض‌ها و عقاید غلط رایج در مورد فرهنگ ایرانی اشاره دارد؛ نظیر اشتباه گرفتن فرهنگ عربی با ایرانی یا زندگی سنتی عموم مردم و این باور غلط که کشور ایران مایل به تعاملات بین‌المللی نیست. یا شماره ۲۴ طحواوه‌ها، مفاهیم و موضوعات مختص به بافت فرهنگی ایران است؛ مثل ناموس، غیرت و حرف مردم. با بررسی فراوانی انتخاب

نمودار ۱. فراوانی پیرسامدترین زیرموقعه‌های انتخاب شده در هر موقعه

در نمودار شمارهٔ ۱ ترتیب توالی فراوانی انتخاب مولفه‌ها را از بیشترین به کمترین مشاهده می‌کنیم. ستون آبی مولفه فرهنگی و ستون قرمز پیرسامدترین زیرمولفه همان مولفه را نشان می‌دهد. بیشترین فراوانی مربوط به میراث پرافتخار ایران، خورد و خوراک، هویت ملی، پوشش، رسوم و خرده‌فرهنگ‌ها است که همگی بالای ۳۰ مرتبه انتخاب شده‌اند. زیرمولفه‌های تاریخ و تمدن ایران و تنوع غذا تقریباً از نظر همه پاسخ‌دهندگان از بیشترین میزان اهمیت برای طرح به عنوان محتوای درسی برخوردار بودند. زیرمولفه‌های تمدن ایران، تنوع غذا، تاریخ ایران، حجاب، تعارف و اقوام به ترتیب، توسط بیشتر از نیمی پاسخ‌دهندگان انتخاب شدند و در مقایسه با دیگر زیرمولفه‌ها بیشترین رای را دارند که اتفاقاً مربوط به همان مولفه‌های بیشتر انتخاب شده‌اند. در میان مولفه‌های مورد پرسش مولفهٔ چالش‌ها از نظر مدرسان از اهمیت کمتری برای طرح در منابع برخوردار بود. مقصود از چالش‌ها مشکلات موجود در جامعه ایران است مثل سرانهٔ پایین مطالعه، تبعیض و محدودیت اینترنت. بیش از چالش‌ها مولفه‌های خلیقات

بحث و نتیجه‌گیری

هدف مقاله حاضر ارائه فهرست مولفه‌های ضروری تدریس زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان به منظور بومی‌سازی طرح مباحث فرهنگی در منابع آموزشی است که در ۳ جدول در قالب ۳ شاخص چارچوب مشترک و به طور کلی در ۷ طبقه ارائه شده است. با تحلیل داده‌های حاصل از پرسش‌نامه چندین مولفه اضافه شد و برخی زیرمولفه‌های مهم به عنوان مولفه انتخاب و ۱۷ زیرمولفه جدید برای برخی مولفه‌های منتخب معرفی شد. همچنین دو مولفه که ۶ زیرمولفه آن‌ها کمترین انتخاب را داشتند و از اهمیت کمتری برخوردار بودند، حذف شدند. برخی مولفه‌ها ادغام شدند و در نهایت به ۳۳ مولفه و ۹۹ زیرمولفه که قابل خلاصه‌شدن در چند طبقه فرهنگی هستند، دست‌یافتیم. مولفه‌های استخراج‌شده براساس شاخص‌های فرهنگی مورد توجه چارچوب مشترک اروپایی دسته‌بندی شد. دلیل انتخاب چارچوب مشترک اروپایی همانطور که قبلاً توضیح داده شد، ارائه مولفه‌های فرهنگی در قالب مرجعی بین‌المللی در آموزش بود که امکان دسته‌بندی این مولفه‌ها را در سطوح مختلف فراهم کند. شایان ذکر است که سطح‌بندی مولفه‌های فرهنگی مقاله حاضر در پژوهش‌های آتی مدنظر محقق قرار دارد.

فهرست مولفه‌های فرهنگی پیشنهادشده در این پژوهش با مدل‌های بررسی‌شده در پژوهش‌های پیشین که به گردآوری مضامین فرهنگی پرداخته‌اند، مشترکات زیادی دارد. به طور کلی مضامین فرهنگی در این منابع به دو بخش کلان و خرد تقسیم می‌شوند. براساس جدول شماره ۱ می‌توان چنین نتیجه‌گرفت که با چالش‌های بسیاری در تدریس فرهنگ مواجه هستیم، چراکه برخی مولفه‌های فرهنگی جامعه ایران مثل دیگر جوامع منحصربه‌فرد و غیرقابل معادل‌سازی‌اند. فراوانی انتخاب مولفه‌ها در پرسش‌نامه، بالا بود و به همه مولفه‌ها رای داده شده بود که این امر حاکی از اهمیت مولفه‌های فرهنگی در توانش گفتمان بینافرهنگی است. این نتیجه همسو با تحقیقات سبزواری و شفیعی، تاج‌آبادی و آقاگل‌زاده همچنین ابوالحسنی چیمه است که طرح مضامین فرهنگی فارسی در تدریس این زبان را الزامی می‌دانند.

تحلیل و بررسی نمودار شماره ۱ میراث پر افتخار ایران را که شامل تاریخ و تمدن، آثار و تولیدات برجسته، تاریخی و هنری مثل بناها، کشاورزی، موسیقی است، مهمترین مولفه از دیدگاه مدرسان شرکت‌کننده معرفی می‌کند. این نتایج،

حاصل پژوهش میردهقان و طاهرلو که بیشترین فراوانی را مختص تمدن کهن ایرانی، هنر و سنت‌های ایرانی می‌داند، تایید می‌کند.

نتایج نشان می‌دهد که دو مولفه چالش‌ها و خلیات منفی به ترتیب کمترین جمع فراوانی را به خود اختصاص داده‌اند. بررسی گزینه هیچکدام در خصوص این دو مولفه در پرسش‌نامه‌ها نشان می‌دهد که نیمی از مدرسان، هیچکدام از زیرمولفه‌های آن‌ها را انتخاب نکردند، بنابراین با توجه به بسامد کم، مولفه‌ها از فهرست حذف شده‌اند. تحلیل گزینه سایر موارد در پرسش‌نامه‌ها منجر به دسته‌بندی خلاصه‌تر و منظمی از مولفه‌ها شد، گرچه پیشنهاد و اضافه شدن ۱۷ زیرمولفه دیگر برای برخی از مولفه‌های فرهنگی را هم در پی داشت. ازجمله این زیرمولفه‌ها می‌توان به مفاخر و مشاهیر، خلیات، سنت‌ها، عرفان، سفر و ازدواج، مطبوعات و رسانه‌ها، روابط افراد و مناسبت‌ها و امنیت اشاره کرد. همچنین برای مولفه زندگی روزمره، وظایف و نسبت‌های خویشاوندی و به طور کلی مباحث خانواده، در مورد مولفه تعاملات اجتماعی، خطاب رسمی و غیررسمی و برای طبقات اجتماعی جمعیت جوان ایران و ارتباط نسل‌ها پیشنهاد شدند. همچنین پیشنهاد شد برخی زیر مولفه‌ها به عنوان مولفه درنظر گرفته‌شود و بالعکس.

اما بیشترین موارد پیشنهادی مربوط به دو مولفه بود، یکی کنش‌های گفتاری^۱ و رفتاری است؛ همان‌طور که پیترسون و کولترین (۲۰۰۳) هم معتقدند بحث فرهنگ نباید تنها محدود به جنبه‌های دیده‌شدنی شود و فرهنگ روزمره مثل کنش‌های گفتاری و رفتاری اهمیت ویژه‌ای در این زمینه دارد. مولفه پیشنهادی دیگر ارزش‌هایی مثل تکریم بزرگتر و تاهل است.

نکته قابل توجه این است که مولفه ادبیات که مورد توجه اکثر کتاب‌های درسی است و فرض می‌شد بیشتر انتخاب شود، فراوانی متوسطی را نسبت به مولفه‌های مربوط به جامعه به خود اختصاص داد.

در گام بعد فهرست به‌دست‌آمده، پس از تطبیق با محتوای فرهنگی چارچوب مشترک اروپایی در قالب سه شاخص مطرح شده در چارچوب یعنی فرهنگ عمومی، دانش اجتماعی فرهنگی و دانش بینافرهنگی طبقه‌بندی شد. نتیجه تطبیق بدین‌گونه اعمال شد:

در بخش فرهنگ عمومی: مدرسان به تمامی مولفه‌های چارچوب رای دادند. تطبیق انجام شده نشان داد که برخی زیرمولفه‌ها که در چارچوب نبودند به دلیل اهمیت در فرهنگ ایران، مورد توجه مدرسان قرار گرفتند؛ به عنوان مثال تمدن ایران به مولفه‌های فرهنگ عمومی اضافه شد.

در بخش دانش اجتماعی فرهنگی: از آنجاکه چارچوب مشترک اروپایی بر اساس بافت فرهنگی کشورهای اروپایی تدوین شده‌است، به منظور متناسب‌شدن آن برای آموزش فارسی، مولفه‌هایی متناسب با فرهنگ ایرانی به این بخش اضافه شد. برای مثال چارچوب صرفاً به مراسم مذهبی اشاره دارد، در صورتی که به دلیل پررنگ بودن مسائل دینی در فرهنگ و نوع زندگی ایرانیان، در نظر گرفتن دین به عنوان مولفه‌ای مجزا ضروری به نظر می‌رسید. به واسطه تنوع قومی که باعث تنوع در لهجه، گویش و برخی سنت‌ها می‌شود، مولفه خرده فرهنگ‌ها که از نظر مدرسین هم در

رتبه ششم اهمیت قرار گرفته به این بخش اضافه شد. همچنین مولفه آداب جایگزین آداب معاشرت در چارچوب شد، بدین منظور که دربرگیرنده زیرمولفه‌های بیشتری مانند آداب غم و شادی، همچنین خرید و تجارت باشد. خورد و خوراک، پوشش، مناسبت‌ها، ساختار خانواده، رسوم و سنت‌ها که در چارچوب ذیل مولفه زندگی روزمره اشاره مختصری به آن‌ها شده‌بود، به دلیل تمایز با دیگر فرهنگ‌ها جزو مولفه‌های این بخش قرار گرفتند. عناوین برخی مولفه‌ها با الهام از چارچوب، جایگزین و همسان شدند. درنهایت در بخش دانش بینافرهنگی زیرمولفه‌های کلیشه‌ها، هنجارها، شباهت‌ها و تفاوت‌ها ذیل مولفه مسائل بینافرهنگی با استناد به چارچوب ارائه شدند.

فهرستی از مولفه‌های فرهنگی ضروری آموزش زبان فارسی در قالب ۳ شاخص چارچوب مشترک اروپایی در جداول ۲، ۳ و ۴ ارائه می‌شود.

جدول ۲. فهرست مولفه‌های فرهنگ عمومی پیشنهادی نگارنده

فرهنگ عمومی	
زیرمولفه‌های فرهنگی	مولفه‌های فرهنگی
توليدات/ میراث فرهنگی/ آثار	دستاوردها
وقایع/ پیشینه/ آثارباستانی	تاریخ
اسطوره‌ها/ منشور کوروش/ آزادی‌خواهی	تمدن
تورم/ معیشت/ دستاوردها	اقتصاد
موسیقی و هنرنمایشی/ هنرتجسمی/ صنایع دستی	هنر
محیط‌زیست/ آب و هوا/ شهرها	جغرافیا
فضای شهر/ معماری/ اماکن تاریخی و مذهبی	اماکن
دستاوردها/ حکومت/ تحولات	سیاست
شعرو نثر/ سبک و ژانرهای ادبی/ اصطلاحات رایج	ادبیات
مشاهیرتاریخی/ مفاخرهنری/ شهروندان	شخصیت
سازمان‌ها/ آموزش و طب/ رسانه	نهادهای

جدول ۳. فهرست مولفه‌های دانش بینافرهنگی پیشنهادی نگارنده

دانش بینافرهنگی	
زیرمولفه‌های فرهنگی	مولفه‌های فرهنگی
شباهت‌ها و تفاوت‌ها/ کلیشه‌ها/ هنجارها	مسائل بینافرهنگی

جدول ۴. فهرست مولفه‌های دانش اجتماعی فرهنگی پیشنهادی نگارنده

دانش اجتماعی فرهنگی	
زیرمولفه‌های فرهنگی	مولفه‌های فرهنگی
طبیعت و تنوع غذاها/ دستورپخت غذاهای محبوب/ عادات غذایی	خورد و خوراک
حجاب/ پوشش رسمی/ لباس محلی	پوشش
طبیعت‌گرایی/ مهمان‌نوازی/ تعریف و تعارف	رسوم و سنت‌ها

دانش اجتماعی فرهنگی	
مولفه‌های فرهنگی	زیر مولفه‌های فرهنگی
خرده فرهنگ‌ها	اقوام / عادات / گویش و لهجه‌ها
روابط افراد	روابط بین دو جنس / قوانین خطاب / تعاملات
زندگی روزمره	کار و تحصیل / اوقات فراغت / سرگرمی و ورزش
ساختار خانواده	نقش و وظایف اعضا / ازدواج / نسبت‌ها
علم و عرفان	تصوف / علم بوعلی سینایی / شخصیت‌های علمی
اعتقادات و رفتار	خرافه / اخلاقیات / باور مذهبی و قومی
آداب	احترام و معاشرت / غم و شادی / خرید و تجارت
مناسبت‌ها	جشنواره‌ها / جشن‌ها / مراسم
ارزش‌ها	حفظ وجه / ارزش‌های مذهبی / الگوهای رفتاری مقبول
کنش‌های گفتاری و رفتاری	عذرخواهی / مخالفت و موافقت / قول و تمهد
دین	مذاهب / اعمال و مناسک / مقدسات
چشم‌انداز فرهنگی	نگرش / جهان‌بینی / اصول
طبقات اجتماعی	جوانان / ارتباط نسل‌ها / طبقات صنفی
مفاهیم و طرحواره‌ها	ناموس / غیرت / حرف مردم
نمادها	پرچم و سرود ملی / واحد پول / نام‌ها
دوگانه‌های فرهنگی	حفظ ظاهر / رفتار درون گروهی و برون گروهی / فردگرایی و جمع گرایی
فضای تعامل	فضاهای فرهنگی / مکاتبات / خانه و خانواده
زبان بدن	تماس چشمی / فاصله / حرکات

ملموس جامعه یاد می‌کند. در سطح کلان ریزاگر حقایق گسترده اجتماعی را مطرح می‌کند که مهم‌ترین آن‌ها، تاریخ، جغرافیا، اقتصاد و سیاست است که با انگاره بایرام هم مشترک هستند و بهتر است به عنوان مولفه‌های اصلی در یک طبقه قرار بگیرند. همچنین نهادها، باورها و چارچوب‌های اخلاقی ذکر شده در انگاره بایرام می‌تواند به عنوان دو طبقه کلی فرهنگی دیگر در نظر گرفته شوند. هنر، عرفان و علم به صورت یک طبقه، و هر آنچه در زمره آداب قرار می‌گیرد، طبقه بعدی را تشکیل می‌دهد. به دلیل تنوع قومی، لهجه، گویش یک طبقه زبان به دسته‌بندی مولفه‌ها اضافه شد.

به طور کلی می‌توان فرهنگ را به ۷ طبقه تقسیم‌بندی کرد که هر کدام مولفه‌هایی دارند که شامل مواردی است که ذکر می‌شوند:

۱. مولفه‌های فرهنگی ملموس

پوشش	خورد و خوراک
زندگی روزمره	زبان بدن
تولیدات و دستاوردها	اماکن
نمادها	

۲. دستاوردها و شخصیت‌های هنری، ادبی، عرفانی

علمی	ادبیات
هنر	

علی‌رغم توجه روزافزون مولفین به بحث فرهنگ در حوزه آرفا، همانطور که از تحقیق دآوری اردکانی برمی‌آید، همچنان مولفه‌های مهمی چون تاریخ، جغرافیا، طبیعت و دین در برخی منابع نادیده گرفته شده‌اند؛ همان مولفه‌هایی که براساس نتیجه پژوهش حاضر نیز از دیدگاه شرکت‌کنندگان ضروری شمرده شدند. همانطور که اردکانی در طبقه‌بندی ۱۸ گانه خود برمی‌شمرد، ارائه دسته‌بندی کلی از مولفه‌های فرهنگی برای دخیل کردن فرهنگ ایرانی به طور سازمان‌یافته در منابع آموزشی راه‌گشا خواهد بود.

در این پژوهش به طور کلی ملاک اهمیت مولفه‌های به‌دست آمده، انتخاب مدرسین و بافت فرهنگی ایران است. باتوجه به نظرات مدرسین و پیشنهادات آن‌ها با جابه‌جایی و مختصر و منظم‌تر کردن فهرست اولیه، با رجوع به دو انگاره پرکاربرد معرفی شده در مبانی به چند طبقه کلی فرهنگی دست یافتیم.

ریزاگر در سطح خرد موضوعاتی مثل فرهنگ‌ها و کشورها، موقعیت تعامل و شخصیت‌ها و محیط‌های مادی را مطرح می‌کند. بنابراین مولفه‌های مادی می‌توانند یک طبقه فرهنگی را تشکیل دهند که شامل مولفه‌های ملموس و نیز اولین مواجهه زبان‌آموزان با دنیای فرهنگ هدف است مانند نمادها. بایرام نیز در دسته‌بندی خود از آن به عنوان نمادهای

آموزش و طب اقتصاد دین رسانه	سازمان‌ها سیاست و حکومت خانواده طبقات اجتماعی	معماری مناسبت‌ها رسوم و سنت‌ها روابط بینا فرهنگی	شخصیت‌ها علم و عرفان آداب شادی و غم کنش‌های گفتاری و رفتاری خرده فرهنگ
اصطلاحات و ضرب المثل‌ها نتیجه این پژوهش فهرستی از مولفه‌های فرهنگی است که در قالب ۳ شاخص چارچوب مشترک اروپایی و به طور کلی در ۷ طبقه ارائه شده است؛ این مولفه‌ها می‌توانند در متون آموزشی استفاده و در آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان منتقل شوند. همچنین مولفه‌های حاصل از این پژوهش می‌تواند به عنوان داده‌های اولیه به منظور سطح‌بندی در قالب چارچوب مشترک اروپایی، ملاک عمل پژوهش‌های آتی قرارگیرد.	گوش و لهجه تاریخ	تاریخ دوگانه‌های فرهنگی روابط افراد خرافه	جغرافیا تمدن اعتقادات ارزش مفاهیم و طرحواره‌ها موقعیت تعامل خصوصیات اخلاقی
References Mirdehghan, M., & Taherloo, F. (1390). The Impact of Iranian Culture on Teaching Persian to Speakers of Other Languages. <i>Contemporary Persian Literature</i>, 1(2), 115-131. [In Persian] Mohseni, M. (1383). Introduction to Sociology. Dowran. [In Persian] Nasseri, F., & Armand, M. (1400). A study of the components of public culture in the Farsi textbook of primary school. <i>Learner-based Curriculum and Instruction Journal</i>, 1 (3), 56-73. [In Persian] Peterson, E., & Coltrane, B. (2003). Culture in second language teaching. <i>Eric Digest</i>, Eric Clearinghouse on Languages and Linguistics. Risager, K. (1991). Cultural references in European textbooks: An evaluation of recent tendencies, In D. Butties & M. Byram (Eds.), <i>Mediating languages and cultures: towards an intercultural theory of foreign language</i>			education. (181 -191). <i>Multilingual Matters</i>. Risager, K. (2007). Language and culture pedagogy: From a national to a transnational paradigm. <i>Blue Ridge Summit: Multilingual Matters</i>. Sabzevari, A., & Shafiee, S. (2013). Cultural Conceptualizations in Persian Language: Implications for L2 Learning. <i>International Journal of Foreign Language Teaching and Research</i>, 1(4), 61-66. Sharifian, F. (2007). L1 cultural conceptualizations in L2 learning. In F. Sharifian, & G. B. Palmer (Eds.) <i>Applied cultural linguistics: Implications for second language learning and intercultural communication</i>. (33 – 51). John Benjamins. Tajabadi, F., & Aghagolzadeh, F. (1390). FLT in the Light of Culture Teaching Challenges. <i>Journal of foreign language research</i>, 1(1), 37-55. [In Persian]

پیوست. پرسشنامه مولفه های فرهنگی لازم در آموزش زبان فارسی به غیر فارسی زبانان

زبانان مطلوب است که در آموزش زبان فارسی

مطرح شود؟

سیاسی

دستاوردها و نوآوری ها

اقتصادی (تورم)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام مورد در چشم انداز

فرهنگی مطلوب است که در منابع آموزش زبان

فارسی مطرح شود؟

نگرش (اخلاقی. دینی یا نگرش نسبت به خود)

اسطوره ها

جهان بینی

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام در زندگی روزمره فارسی زبانان

مطلوب است که در منابع آموزش زبان فارسی

مطرح شود؟

خانه و خانواده(نسبت خوانوادگی. وظایف اعضا، اسباب

کشی)

مدرسه

محیط کار(مرخصی گرفتن)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از تعاملات/ اجتماعی فارسی

زبانان مطلوب است که در منابع آموزش زبان

فارسی مطرح شود؟

زبان بدن (حالت بدن. تماس چشمی، فاصله و صدا)

محرم نامحرم

شکل های گفتمانی (زبان رسمی/ غیر رسمی.)

هیچکدام

این پرسشنامه برای نظر سنجی در مورد مولفه های

فرهنگی لازم در آموزش زبان فارسی طراحی شده است . می

توانید چند گزینه را انتخاب کنید و موارد لازم دیگری را

اضافه کنید. لازم به ذکر است در تمامی سوالات آموزش

زبان فارسی به غیر فارسی زبانان مد نظر است

به نظر شما کدامیک از باورهای فارسی زبانان

مطلوب است که در منابع آموزشی زبان فارسی به

غیرفارسی زبانان مطرح شود؟

باورهای مذهبی (قربانی کردن)

باورهای خرافی (چشم زدن)

باورهای قومی(تعصب)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از دوگانه های

فرهنگی فارسی زبانان مطلوب است که در منابع

آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

ظاهر و باطن / (حفظ ظاهر)

درون گروهی برون گروهی (آشنا/غریبه. مهمان/میزبان)

فرد گرایی و جمع گرایی

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از ارزش ها و صفات پسندیده

فارسی زبانان مطلوب است که در منابع آموزش

زبان فارسی مطرح شود؟

تواضع و شکسته نفسی (علم اندوزی)

حفظ وجهه. شخصیت و آبرو

تابع جمع بودن و فداکاری

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از تحولات جامعه فارسی

به نظر شما کدامیک از رسوم فارسی زبانان
مطلوب است در آموزش زبان فارسی مطرح
شود؟

طبیعت گرایی (پیکنیک، سیزده بدر)

مهمان نوازی

تعارف (پیشنهاد، تعریف، رد کردن در ابتدا)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام خرده فرهنگ ها مطلوب است
که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

اقوام ایرانی (عشایر، جامعه روستایی، گویش ها)

اقلیت های نژادی و فارس زبان

مهاجرین

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از مفاهیم و طرحواره
ها فرهنگی فارسی زبانان مطلوب است که در
منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

ناموس

غیرت و مرام

حرف مردم

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام در مورد طبقات اجتماعی فارسی
زبانان مطلوب است که در منابع آموزش زبان
فارسی مطرح شود؟

طبقه سنی

طبقه صنفی و سلسله مراتب اجتماعی (طبقه بازاری)

طبقه های معیشتی (مرفه، متوسط، فقیر)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از جنبه های قراردادی
فرهنگ فارسی زبان مطلوب است در آموزش زبان

سایر موارد

به نظر شما کدام موقعیت تعامل برای فارسی
زبانان مطلوب است که در منابع آموزش زبان
فارسی مطرح شود؟

فضاهای فرهنگی

آگهی ها (کارت عروسی، اعلامیه)

خانه

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از موارد سبک زندگی فارسی
زبانان مطلوب است که در منابع آموزش زبان
فارسی مطرح شود؟

تعطیلات (اوقات فراغت، سرگرمی)

مهارت های زندگی

سفارش های دینی

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از آداب فارسی زبانان مطلوب
است که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح
شود؟

احترام معاشرت (قربان صدقه رفتن)

شادی و غصه

خرید (ساعات خرید، چانه زدن، خرید از بازار یا مال)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از تناقضات رفتاری و
گفتاری فارسی زبانان مطلوب است در منابع
آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

پارتی بازی

نقض حقوق شهروندی

بی مبالاتی در رانندگی

هیچکدام

سایر موارد

فارسی مطرح شود؟

نمادها (پرچم، رنگ، آرم کشور، سرود ملی، خلیج فارس، واحد پول)

صنایع دستی (خاتم کاری، قلم زنی)

نام‌ها

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از هنجارهای متفاوت فارسی زبانان از جوامع دیگر مطلوب است که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

آداب پاپوش (اغلب بدون کفش در محیط خانه)

بوسیدن هم جنس

پرسیدن سوال‌های خصوصی

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از مسایل و مشکلات فارسی زبانان (چالش‌ها) مطلوب است که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

سرانه پایین مطالعه

فیلتراسیون

تبعیض‌ها

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک در مورد خورد و خوراک فارسی زبانان مطلوب است در آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

طبیعت و تنوع غذاها

دستور پخت غذاهای مناسبتی و رایج

زمان و عادات غذایی (چای قند پهلوی)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام در مورد پوشش فارسی زبانان مطلوب است در منابع آموزش فارسی مطرح

شود؟

حجاب

رسمی و غیر رسمی (در عروسی و عزا)

لباس محلی

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام جشن‌های فارسی زبانان مطلوب است که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

ایجاد دینی (قربان، غدیر، فطر)

جشن‌های ملی (مهرگان، یلدا)

جشن مناسبات شخصی مثل ازدواج (عروسی، بله برون،

حنابندون، جهاز برون)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام در مورد جغرافیای ایران مطلوب است که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

آب و هوا (فصل‌ها، مشکلات محیط زیستی)

نقشه

شهرهای مهم

هیچکدام

سایر موارد

کدامیک از میراثی که ایرانیان به آن‌ها افتخار می‌کنند مطلوب است که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

هنر (مینیاتور، شعر، موسیقی، خوش‌نویسی)

تولیدات (زعفران، فرش، زیگورات، تقویم)

تمدن کهن ایران (منشور کوروش)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما روند کاری و اختیارات کدام نهادها مطلوب است که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

نظام حکومتی

اصناف و مشاغل دولتی

نظام مدارس

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام در مورد/ماکن و معماری مطلوب است که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

فضا های شهری (تنوع و بی نظمی در پایتخت)

اماکن تاریخی (چغازنبیل، تخت جمشید)

معماری خانه ها

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از الگوهای رفتاری نامناسب نزد فارسی زبانان مطلوب است که در منابع زبان فارسی مطرح شود؟

تنهایی (فرد گرایی)

پشت کردن به افراد (بی حرمتی)

رک بودن (رد کردن درخواست به صورت مستقیم)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما درمورد کنش و واکنش مختلف بیان کدامیک مطلوب است که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

عذرخواهی (بیخشید)

موافقت مخالفت

وعده (قول دادن)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام مورد از مسایل بینا فرهنگی مطلوب است که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

تشابهات (چهارشنبه سوری و هالوین)

تفاوت‌ها

روابط چند جانبه فرهنگی (هماهنگی ادیان)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام مورد از نظام آموزش و بهد/تست مطلوب است که در منابع آموزش زبان مطرح شود؟

دستاوردهای پزشکی

سیستم سلامت (تجویز بی رویه دارو)

طب سنتی

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام درمورد از دین مطلوب است که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

مذاهب (شیعه، سنی، زردشتی)

احکام شیعه، متون دینی

مراسم مذهبی (عاشورا، مقدسات، رفتار آئینی)

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام درمورد هویت ملی ایرانیان مطلوب است که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

نوروز (قاشق زنی، عیدی، دید و بازدید، خانه تکانی)

شناسنامه، کارت شناسایی

تاریخ ایران

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدام کلیشه ها درمورد ایرانیان مطلوب است که در آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

فرهنگ عربی

زندگی سنتی و بدور از مدرنیته

جهان گرایی

به نظر شما کدامیک از فعالیت های

فرهنگی مطلوب است که در منابع آموزش زبان

فارسی مطرح شود؟

فعالیت موزه ها

جشنواره فیلم، کتاب

پرداختن به ادبیات فارسی

هیچکدام

سایر موارد

هیچکدام

سایر موارد

به نظر شما کدامیک از آداب تجارت مطلوب است

که در منابع آموزش زبان فارسی مطرح شود؟

مفهوم زمان

نوبت گیری

قرار

هیچکدام

سایر موارد